

LUX FILM DAYS

3 FILMS
24 TALEN
28 LANDEN

© Sophia Olsson

SAMISCH BLOED (SAMEBLÖD)

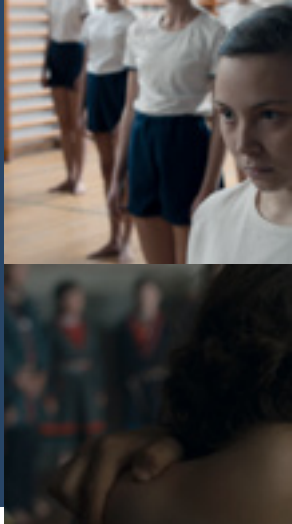
Een film van Amanda Kernell
Zweden, Noorwegen, Denemarken

SAMISCH BLOED (SAMEBLOD)

EEN FILM VAN AMANDA KERNELL

Een oude dame vergezelt haar zoon naar haar geboortestreek, in het noorden van Zweden, voor de begrafenis van haar zus. Ze heeft totaal geen zin om de banden met haar familie en haar gemeenschap, die ze al heel jong de rug heeft toegekeerd, weer aan te halen. Eenmaal ter plekke komen allerlei herinneringen weer boven: als jonge tiener werd ze vernederd door Zweden met conformistische denkbeelden, wilde ze als een van hen worden erkend en nam ze uiteindelijk een andere identiteit aan om te ontsnappen aan een al te beklemmend lot. Na al die jaren komt de verloochening van haar oorsprong bij haar over als een leugen tegenover zichzelf.

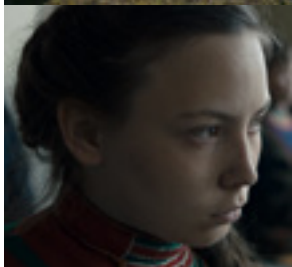

EEN SOORT BINNENLANDS KOLONIALISME

In de film van Amanda Kernell zijn geen schriftelijke aanwijzingen terug te vinden over de context van de film, zoals „Lapland, 1930”. Het is aan de kijker om hypothesen te formuleren over deze streek en over de gemeenschap die er leeft, die bij een groot deel van het Europese publiek ongetwijfeld nauwelijks bekend is. De proloog, met de terugkeer van de oude dame naar haar geboortestreek, speelt zich uiteraard in onze tijd af (moderne auto, jurk met luipaardprint enz.), maar de lange flashback, die het grootste deel van de film vormt, is niet expliciet gesitueerd in tijd en ruimte.

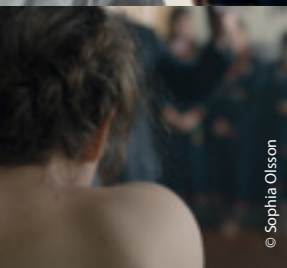

Christina beleeft opnieuw haar jeugd, toen ze nog Elle Marja heette. We zien een nomadenfamilie in traditionele klederdracht: rendierherders. De twee meisjes moeten naar een kostschool om een Zweedse opvoeding te krijgen; hun moedertaal, het Sami, is er verboden. De jongste, Njenna, voelt zich verscheurd door deze geografische en culturele scheiding. De oudste, Elle Marja, ziet in de school — en dan vooral de toegang tot boeken — een mogelijkheid tot emancipatie. Deze emancipatie is des te crucialer omdat ze lijdt onder het feit dat ze door de Zweden wordt genegeerd. De jonge mensen die in de buurt van de school aan het werk zijn, slingeren de aan hun traditionele kleding en relatief kleine gestalte herkenbare Samikinderen beledigingen naar het hoofd. Doorgaans worden deze kinderen bekeken als plaatselijke curiosa. Christina, de lange, magere, blonde lerares, leert hun een welkomststek voor gasten uit Uppsala: „Ik ben een arm, klein, maar gelukkig kind...” Deze gasten zijn niet, zoals sommige kinderen hopen, de koning of de koningin van Zweden, maar een wetenschapper, een fotograaf en een „bemiddelaarster”. De eerste komt antropologische maten opnemen (schedelomtrek, neuslengte enz.), de tweede fotografeert de algemene fysionomie van de — naakte — kinderen en de dame tracht de kinderen „gunstig te stemmen” door zich verbaasd uit te laten over hun klederdacht en hun zachte haar („dat helemaal niet kroest!”, roept ze uit) of door de aandacht van de lerares af te leiden op het pijnlijke moment waarop Elle Marja in haar eerbaarheid wordt aangetast. Als oudste van de kinderen wordt ze geacht het voorbeeld te geven, maar ze zit midden in haar puberteit. Voor haar is het feit dat ze zich moet uitkleden, dan ook een vernedering: de bezoekers zijn niet gekomen om jonge Zweedse burgers te ontmoeten, maar om de vertegenwoordigers van een „etnische groep” te komen bestuderen, zoals men vee onderzoekt. Het gevoel te worden herleid tot een dier ebt nog lang niet weg: als de jongeren nogmaals de draak met haar steken („ze zijn in een lager stadium van de evolutie blijven steken”), komt Elle Marja in opstand en eist ze excuses. In plaats daarvan

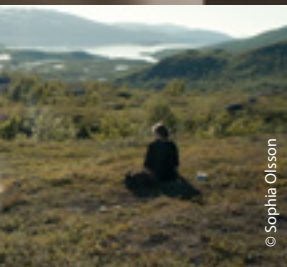

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson

moet ze de ultieme vernedering ondergaan: de jongens werpen haar op de grond en brandmerken haar, als een rendier...

Elle Marja wil niets liever dan weggaan uit deze streek, waar de Sami worden gestigmatiseerd en geminacht. Ze wil graag haar schoolloopbaan voortzetten in Uppsala, maar de lerares weigert de nodige stappen te zetten met het argument dat Samikinderen niet dezelfde vaardigheden hebben als Zweedse en dat ze zelfs niet zouden overleven in de stad!

Al deze elementen wijzen op een schijnbare welwillendheid van de Zweden jegens de Sami: zij worden in een onduidelijke situatie gehouden en dat is ondraaglijk. Enerzijds krijgen de kinderen onderwijs, wat zeker positief is, en worden ze (een beetje) in aanraking gebracht met cultuur, bijvoorbeeld wanneer de lerares Elle Marja een boek geeft. Maar anderzijds laten ze hen geloven dat ze fundamenteel anders zijn en niet geschikt voor het moderne leven! Opnieuw worden de Sami impliciet gelijkgesteld met dieren, die voor hun overleving volledig afhankelijk zijn van hun verbondenheid met hun omgeving.

EEN ANDERE IDENTITEIT

Om te ontsnappen aan een lot dat helemaal is uitgestippeld door haar familie, maar ook door de Zweden, die haar in deze toestand van tweederangsburger willen houden, heeft Elle Marja geen andere keuze dan een andere identiteit aan te nemen: ze verandert van naam (ze neemt veelbetekenend de naam van haar lerares aan: Christina Lajler); ze ruilt haar traditionele klederdracht in voor gewone kleren, waarna ze haar oude kleren verbrandt als teken dat ze niet meer zal terugkeren; ze spreekt uiteraard geen Sami meer en doodt uiteindelijk zelfs een rendier, als teken van woede, maar ook om het leven van haar ouders definitief achter zich te laten. Het lijkt alsof de persoonlijke identiteit van Elle Marja sterker is dan haar culturele identiteit, alsof er een conflict is tussen deze identiteiten, waarbij de tweede de eerste heeft belet zich te ontplooiën.

Maar zo eenvoudig ligt het niet. Ze mag dan van naam, van kleding en van taal zijn veranderd, haar uiterlijk verraadt dat ze een „Laplandse“ is, zoals de Zweden zeggen, voor de Sami een pejoratieve term. En zelfs vriendelijke Zweden, zoals Niklas en de vrienden die ze voor haar verjaardag heeft uitgenodigd, hebben haar valse identiteit door. In Uppsala gelooft Elle Marja immers dat ze iedereen om de tuin kan leiden en kan worden geaccepteerd als ieder ander jong meisje, of toch bijna... Eerst wordt ze, weliswaar niet helemaal van harte, opgenomen in het gezin van Niklas, waar ze gaat wonen. Ze wordt toegelaten tot een school en, ook al valt ze op tussen de jonge meisjes die zonder uitzondering blond en slank zijn, ze lijkt een vriendin te hebben gevonden. Maar de twijfel loert altijd om de hoek: is het zij, de jonge Christina, die sympathie opwekt, of is het enkel haar exotische verschijning die haar interessant maakt? De scène waarin een vriendin van Niklas haar vraagt een joik te zingen (de traditionele zang van de Sami), spreekt hier boekdelen. Zelfs tijdens een verjaardagsfeest in de stad lijkt Christina een etnologisch curiosum...

Ten slotte zal ze worden gevraagd het huis van Niklas te verlaten en de schoolkosten te betalen: de burgerij van Uppsala grijpt zowel haar armoede als haar oorsprong aan om haar uit te stoten. Alsof deze verwerping in de stad een beschaafdere, minder brutale vorm aanneemt dan op het platteland...

Toch slaagt Elle Marja erin om helemaal Christina te worden (haar zoon noemt haar ook zo): met de zilveren riem van haar vader kan ze haar studie betalen. Hoe het verder gaat, krijgen we niet te zien, maar we kunnen ervan uitgaan dat de vastberadenheid en het

aanpassingsvermogen van Elle Marja, waarvan we in het verhaal al talloze voorbeelden hebben gezien (haar onverschilligheid als de jongeren haar hun misprijzen tonen, het lef om met een gestolen jurk naar het bal te gaan, haar imitatie van de Zweden, zoals wanneer ze haar pink omhooghoudt bij het koffiedrinken), de rest zullen doen.

HET CONFLICT RAAKT LANGZAAMAAN OPGELOST

Voor de kijker is het identiteitsconflict dat door Elle Marja/Christina wordt belichaamd, overduidelijk en men kan zich afvragen wat het personage bezielt om zich bij het kamp van de onderdrukker aan te sluiten. Het jonge meisje lijkt zich niet bewust te zijn van de paradox waarbij ze enerzijds lijdt onder de beschimpingen, de stigmatisering, het geweld van de Zweden en anderzijds wil zijn zoals zij, deel wil uitmaken van hun gemeenschap, die zo anders is dan de hare. Nu ze oud is, verwerpt ze haar oorsprong nog net zo halsstarrig: ze heeft geen zin om met haar zoon mee te gaan, wil niet naar de joik luisteren, doet alsof ze geen Sami begrijpt en weigert bij haar familie te logeren, al is het maar voor één nacht. Ze gaat liever naar het hotel waar de toeristen verblijven. Daar maakt ze een praatje met enkelen van hen. Ze klagen over het lawaai van de rendierherders met hun sneeuwscooters en betwijfelen zelfs of die het recht hebben het natuureservaat te vervuilen.

Nu ze in haar geboortestreek is en nog weer eens wordt geconfronteerd met de denigerende woorden van de Zweden ten aanzien van de Sami, komt alles weer terug. Ze wordt zich ten volle bewust van haar identiteitsconflict. Ze liegt over haar herkomst (ze beweert afkomstig te zijn van Småland), ze praat de misprijzende toeristen zelfs naar de mond. Deze leugen tegenover de anderen lijkt bij haar uiteindelijk over te komen als een leugen tegenover zichzelf... en ze barst in tranen uit. Dat is het moment waarop ze weer Elle Marja wordt: ze keert terug naar de kerk, opent de doodskest van Njenna, buigt zich erover en vraagt haar om vergiffenis. Ten slotte gaat ze naar buiten om de berg te beklimmen: het is een ontroerend beeld, deze oude vrouw met haar verwarde haren die het pad van haar kinderjaren weer betreedt, en de top bereikt om het landschap te aanschouwen. Eindelijk ziet ze haar geboortegrond terug, hoort ze de kudde, nadert ze het kamp, waar tegenwoordig sneeuwscooters en quads rondscheuren.

DE CONFRONTATIE VAN HET VERLEDEN MET HET HEDEN

Door de techniek van de flashback is het verleden van Elle Marja verankerd in het heden. Deze confrontatie neemt verschillende vormen aan. Vooral één scène speelt zich in zowel het verleden als het heden af. Elle Marja heeft haar eigen zus uitgescholden voor „vuile Laplandse“ toen ze tijdens een bezoek met Niklas flirtte. De belediging was bedoeld om Niklas en iedereen die getuige was van deze scène, te laten zien dat zij zelf geen Sami was. De tiener kwam later bij het bed van haar zus zitten om het uit te leggen, maar Njenna hield zich letterlijk voor dood. We zien dezelfde scène, maar dan in het heden: Elle Marja vraagt om vergiffenis terwijl ze zich over het gezicht van haar overleden zus buigt, vergiffenis voor haar verwerping, haar vertrek, haar misprijzen. Maar dit keer is Njenna echt dood...

De confrontatie tussen het verleden en het heden loopt ook gelijk met de tegenstelling tussen traditie en moderniteit, twee trends die de twee zussen belichamen. Njenna is trouw gebleven aan de traditie en de afscheidsrede op haar begrafenis is tegelijk een lofrede op de Samicultuur: luisteren naar de joik en het herdersleven... Alles wat Elle Marja de rug heeft toegekeerd. Toch heeft het moderne leven ook de rendierherders bereikt: zij verplaatsen zich tegenwoordig met sneeuwscooters en quads, waardoor ze lawaaiiger en storend zijn voor de toeristen die op zoek zijn naar rust. Door de bewaarde traditie blijven ze een soort toeristische attractie — Elle Marja heeft dat al zeer snel door en roept dat ze geen circusedier wil worden —, de moderniteit maakt van hen obstakels die het landschap en de stilte verstoren... Geen van deze twee opties is bevredigend, maar de sociale, politieke en culturele dominantie van de Zweden lijkt de Sami geen andere keuze te hebben gelaten.

STOF TOT NADENKEN

Naast bovengenoemde suggesties voor analyse kunnen verschillende aspecten van *Samisch bloed* nader worden uitgediept.

- De kwestie van de minderheden is alomtegenwoordig in Europa. Extreme situaties als het geweld tegen de Sami dat we in de film hebben gezien, zijn gelukkig verleden tijd, maar er zijn zeker vergelijkingen te vinden tussen de film en de wereld van vandaag. Kunt u er een aantal noemen?
- Door de personages van Elle Marja en Njenna tegen elkaar uit te spelen, plaatst de film moderniteit en traditie tegenover elkaar. Deze twee opties lijken onverzoenbaar. Denkt u dat er een derde weg, een middenweg, mogelijk is? Kunt u daar voorbeelden van geven?
- De persoonlijkheid van Njenna, die ervoor kiest het leven van haar voorouders verder te zetten, lijkt zich te vermengen met het specifieke karakter van de Samicultuur. Moet een mens zijn wortels verloochenen om ten volle te kunnen uiten wie hij echt is?
- In de allerlaatste beelden van de film zien we Elle Marja, als oude vrouw, haren in de war, door het tentenkamp lopen. Deze beelden doen misschien denken aan een oude squaw in een Indianenkamp. Kunnen we een vergelijking trekken tussen het lot van de Indianenstammen in Amerika en dat van de Sami?

EUROPESE CINEMA VOOR DE EUROPEANEN

Na de editie van vorig jaar, waarop het tiende jubileum van het initiatief werd gevierd, blijft de LUX-prijs een verbazingwekkende verscheidenheid aan genres en kleuren tonen via de films van jonge getalenteerde Europese regisseurs. Het Europees Parlement heeft de eer u de drie films voor te stellen die meedingen naar de LUX-filmprijs 2017:

120 BPM (BATTLEMENTS PAR MINUTE) (*120 battements par minute*), film van Robin Campillo, Frankrijk

SAMISCH BLOED (*Sameblod*), film van Amanda Kernell, Zweden, Noorwegen, Denemarken

WESTERN, film van Valeska Grisebach, Duitsland, Bulgarije, Oostenrijk

De films behandelen actuele thema's, op een warme en intelligente manier, en geven weer wat Europa op dit moment doormaakt. Ze laten personages zien die hun blik richten op de wereld om hen heen, om de werkelijkheid en de samenlevingen en gemeenschappen waartoe ze behoren, te begrijpen. Door onze verhalen te vertellen, gesublimeerd door de emotie van de cinema, worden de kwaliteit en de diversiteit van de Europese cinema en het belang ervan bij de opbouw van sociale waarden en culturele gemeenschappen, voor het voetlicht gebracht. Wij nodigen u uit om de films te bekijken tijdens de zesde editie van de LUX-filmdagen.

LUX-FILMPRIJS

Cultuur is van fundamenteel belang voor de ontwikkeling van onze samenleving.

In die geest heeft het Europees Parlement in 2007 de LUX-filmprijs gelanceerd. Het wil daarmee bijdragen aan een grotere distributie van de Europese film door heel Europa en aanzetten tot een Europees debat over belangrijke maatschappelijke thema's.

De LUX-filmprijs is een uitzonderlijk initiatief. Terwijl de meeste Europese coproducties alleen in het land van oorsprong te zien zijn en zelden elders worden gedistribueerd, zelfs niet binnen de EU, biedt de LUX-filmprijs drie Europese films de unieke kans om in de 24 officiële EU-talen te worden ondertiteld.

De winnaar van de LUX-filmprijs wordt op 15 november 2017 bekendgemaakt door de leden van het Europees Parlement.

LUX-FILMDAGEN

Uit de LUX-filmprijs zijn de LUX-filmdagen voortgekomen. Sinds 2012 worden de drie films die meedingen naar de LUX-filmprijs, aan een breder Europees publiek gepresenteerd tijdens de LUX-filmdagen.

Via de LUX-filmdagen nodigen we u uit voor een onvergetelijke grensoverstijgende culturele ervaring. Van oktober tot december kunt u samen met cinefielen uit heel Europa de vertoningen van de drie films in een van de 24 officiële talen van de Europese Unie bijwonen. Vergeet niet te stemmen voor uw favoriete film via onze website luxprize.eu of onze Facebookpagina!

PUBLIEKSVERMELDING

In het kader van de LUX-filmprijs kiest het publiek zijn favoriete film: de publieksvermelding. Stem vóór 31 januari 2018 voor één van deze drie films! Misschien maakt u wel kans om in juli 2018 — op uitnodiging van het Europees Parlement — het internationale filmfestival van Karlovy Vary bij te wonen en bekend te maken welke film de publieksvermelding heeft gewonnen.

KIJK,
DEBATEER
EN STEM!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REGISSEUR: Amanda Kernell

SCENARIO: Amanda Kernell

CAST: Lene Cecilia Sparrok, Mia Erika Sparrok, Maj Doris Rimpi, Julius Fleischanderl, Olle Sarri, Hanna Alström, Malin Crépin, Andreas Kundler, Ylva Gustafsson

DIRECTORS OF PHOTOGRAPHY: Sophia Olsson, Petrus Sjövik

PRODUCENT: Lars G. Lindström

PRODUCTIE: Nordisk Film Production Sverige AB, Bautafilm AB, Digipilot AS, Nordisk Film Production A/S, Sveriges Television AB - SVT

JAAR: 2016

DUUR: 110'

GENRE: Drama

LAND: Zweden, Noorwegen, Denemarken,

OORSPRONKELIJKE VERSIE: Zweeds, Sami

DISTRIBUTEUR(S): Cinemien (België, Nederland)

Manuscript voltooid in augustus 2017

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson